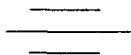

Az érdeklődésre és a szükségletekre hivatkozó motivációval visszautalhatunk Claparède funkcionális elméletére:

„A gyermek igényét, szükségleteit, valamilyen célra irányuló érdekét annak az aktivitásnak mozgatójaként fogja fel, amelyeket fel szeretnénk kelteni benne... legyen aktív ... támaszkodjék a játékra, a gyermeki cselekvés kiváltójára.” (9)

IRODALOM

1. Fináczy Ernő: Nevelélméletek a XIX. században, Budapest, MTA, 1934, 136. 1.
2. Decroly: A globális módszerről, Néptanítók Lapja, 1928, 13-14. Sz., 16. 1.
3. U.o. 1928, 17-18. sz., 10. 1.
4. U.o. 1928, 19-20. sz., 10. 1.
5. Decroly pedagógiai rendszere, Bassola Zoltán, Budapest, 1937, 41. 1.
6. Decroly: A globális módszerről, Néptanítók Lapja, 1928, 11-12. Sz., 4. 1.
7. U.o. 19-20. Sz., 10. 1.
8. Decroly pedagógiai rendszere, Bassola Zoltán, Budapest, 1937, 40. 1.
9. Claparède: A funkcionális nevelés, Budapest, Tankönyvkiadó, 1974, 102. 1.

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA

főiskolai tanár

Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola

Debrecen

A környezeti nevelés gyakorlata az iskolában

A téma aktualitását mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az intézmény pedagógiai programjában kiemelt szerepet kap ez a nevelési terület. Évek óta sürgető kihívás, hogy a társadalomban elősegítse azt a szükséges átalakítást, amely a fenntartható fejlődés útjára segíti az emberiséget. Ehhez pedig az szükséges, hogy a környezet, a társadalmi és a gazdasági rendszer kapcsolatba kerüljön egymással, rendszert alkosson. Mindez megjelenhet az integrált, a tantárgyi és tudományközi kapcsolatokban, ám ez nem egyértelmű a szaktudományi tantárgyi keretekhez szokott pedagógusnak.

A környezeti nevelés megvalósítása feltételezi azt a célt, hogy kialakuljon egy gyakorlatias tanítási-tanulási modell, amely a környezeti problémák gyakorlati megoldására törekszik, felkészíti a tanulókat és hozzászoktatja őket a döntéshozatalhoz. Fontos tehát, hogy a tanulók megértsék a természet komplexitását, törekedjenek az életkörülmények javítására, az együttműködésre, az ismeretek koncentrikus bővítésére, a tudás és készség elsajátítására, amellyel megoldhatják a környezet problémáit.

Több vizsgálat igazolja: bár a környezeti nevelés hazánkban a hetvenes években megindult, az ismereteket ennek ellenére csak néhány tantárgy hordozta.

Hiányzik az intézményekben a környezeti neveléshez szükséges tárgyi és személyi feltétel, nincs kellő összhang az óvodai és az iskolai környezetvédelem között, a gyermekek a megtanult ismereteket nem tudják alkalmazni a gyakorlatban. A tankönyvekben nem mindegyik érvényesülnek a környezetvédelmi szempontok, s a nevelőtestületekben csak néhány lelkes, felkészült pedagógus ügye a környezeti nevelés.

E nevelési cél hatékony személyiségformálást, az önszabályozás és egyben a társas együttműködés és konfliktuskeresés készségeinek erősítését igényli. Előtérbe állítva azokat a tanulásszervezési módszereket, amelyekben felerősödhet a társas részvétel, a felelős együttműködés.

A közoktatásról szóló módosított törvény előírása szerint kötelező erejűvé vált a NAT környezeti nevelési és egészségnevelési közös követelményeinek hatékony és tervszerű megvalósítása. A helyi program tartalmazza a környezeti nevelés céljait, feladatait, tanórai és extracurricularis formáit. A program ezen kívül meghatározza a helyi környezeti nevelés tanulásfejlesztési tartalmát, a műhelymunka formáit. A helyi környezeti nevelés átfogja az iskola egész tevékenységét, s ez összehangolt munkát igényel. Elősegíti a tanulók egyéni kompetenciáinak és fejlődését, erősíti a tanulási stratégiák hatékonyabb irányba történő alakulását. Ez a program a tanulók egyéni fejlődését szolgálja, alkalmazkodik az iskola hátránykompenzáló, esélybiztosító munkájához. Figyelmet szentel az iskola a helyi társadalomban, közösségekben betöltött szerepének.

Amikor készítjük a környezeti nevelési programot, világosan át kell tekinteni a határidőket, a tennivalókat, a rendelkezésre álló forrásokat, s megnevezni a felelősöket. Jó, ha a folyamatot úgy tervezzük meg, hogy elkészítjük a munkaprogramot, a cselekvési tervet, ezzel együtt a feladatokat és a határidőket is kijelöljük. Emellett rögzíthetjük a sikerkritériumokat, a konkrét lépéseket. Törekszünk arra, hogy ebben a programban a nevelőtestület, a helyi önkormányzat, a civil szervezetek, a szülők is bekapcsolódjanak, részt vegyenek, és véleményt nyilvánítsanak.

A környezeti nevelés a tanulás során valósul meg. A képességeket úgy tudjuk fejleszteni, ha nem a megszokott rutin feladatokat oldják meg. A környezeti neveléshez a hagyományos lecke-tanulás szűk keret. A képességek fejlesztését a családban, az óvodában kezdjük el. Kulcs kompetenciának tekintjük a kommunikációs, probléma-megoldási, együttműködési, tanulással összefüggő képességeket. Ezek folyamatos fejlesztése az iskola célja, hiszen ezekkel találkozunk a munkatevékenységben, az élethosszig tartó tanulásban, az élet különböző szituációiban. Az oktatás világszerte abba az irányba mozdul el, hogy a környezeti nevelés segítse ezeknek a kompetenciáknak az értelmezését, újragondolását és fejlesztését.

A környezeti nevelés a jövőre irányul, ebben megjelenik az aktualitás, az értékek rendszere, az eszmények elfogadása, a hit és a bizakodás. Ha a stílusjegyeket elemezzük, akkor döntő a magatartás és attitűdformálás, amely társas szokásokat és beállítódásokat feltételez (pozitív attitűd a másik iránt, a másság elfogadása, empátiás képesség kialakítása, a segítő magatartásformák, és a társadalomról szóló, középpontjában az ember áll).

A környezeti nevelésben természetes a racionalitás, de az értelmi és az érzelmi erők együttesen alkotják a magatartás szabályozását. Sok pozitív érzelmet vált ki: tiszteletet, szeretetet, vonzalmat, kellemes és jó érzéseket. A környezethez való személyes viszonyulások erkölcsi megítélését komoly nevelési feladatnak kell tekintenünk. A természeti környezet megismeréséhez, tapasztalásához vezető úton a legalkalmasabb helyszíneként magát a természetet választja. A szabadban folytatott munka során az élmény hitelessége pótolhatatlan. Ez a nevelés a természetéről és a társadalomról szól, középpontjában az ember áll.

A tevékenységközpontúság az a szemléleti alap, amelyre biztonsággal építhetjük rá a környezeti nevelés pedagógiai kompetenciáját. A tevékenységet nehéz standardizálni, hiszen sok helyi és egyéb változótól függ, de értékelni lehet a tanulók öntevékenységének fejlesztő hatásában. A legkisebb kortól kezdődően szinte kizárólag a játéktevékenységben valósul meg: a gyűjtőmunka, a szerepjáték és szabályjáték, a csoportos játékok pedagógiaiailag jelentősek.

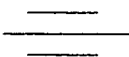
A tanuló képes lesz szokásait megítélni és értékelni, kontrollálja a szükségleteit, s alternatívákat állít fel a megvalósításukban, azaz célja az életvitel formálása.

A humánbiológia a környezeti nevelés kiemelt fontosságú része. A egészségnek, mint testi, lelki és szociális jólétnek a biztosítása társadalmi, intézményi elvárás, de mindenkinek saját felelőssége is. Az egészségnevelés olyan pedagógiai feladat, amely figyelmeztet a kör-

nyezeti változások hatására, felkészít, megtanít olyan technikák alkalmazására, amelyekkel a káros jelenségeket ki lehet védeni.

Külföldi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy sajátos, egyéni, helyi kompetenciákat érdekes kidolgozni a környezeti neveléshez: a hollandok projekt témákat készítenek, a finnek az iskolákat alakítják át tanulói környezetté, interdisciplináris tantervet dolgoznak ki a probléma-alapú tanulási módszerekhez, Norvégiában az élményszerzés lehetőségére törekcszenek a természetben, emellett a természet szépségeit és értékeit is felfedezik. Több országban jelen vannak az öko iskolák, és számítógépes tanulással cserélik ki gondolataikat a környezetvédelmi kérdésekről. Máshol a helyi közösségek szintjén nagy figyelmet kap a környezeti nevelés programja, támogatói között ott vannak az állatkertek, múzeumok, természetvédelmi központok, civil szervezetek.

Hazánkban előrelépést jelentene adatbázis készítése a szabadtéri tanulás jó helyszíneiről, valamint olyan iskolatársulások létrehozása, amelyek kötelezően segítik egymást, megbeszélik problémáikat, sikeres stratégiáikat és azok jelentőségét. Ezen munkálkodik a Körlánc mozgalom is.

DR. DÉMUTH ÁGNES

főiskolai adjunktus

SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

Szeged

Az értékelő megnyilatkozásokról

– I. RÉSZ –

A diák iskolai teljesítményét nagyon sok tényező befolyásolja. Ezek közül az egyik a pedagógus visszajelzésének minősége, gyakorisága. *Értékelő megnyilatkozásnak nevezzük a diák teljesítményére, magatartására vonatkozó visszajelzések együttesét.* A gond éppen itt kezdődik: Az értékelésnek milyen jelentései ismeretesek? Annak alapján ugyanis, hogy melyik pedagógus milyen jelentést tulajdonít az értékelés szónak, más-más lehet ennek minősége, következménye, hatása. „A pedagógiai tudatosság egyik fontos összetevője a pedagógusok jelentéstulajdonítása egy-egy szakkifejezésnek.” (Falus et al., 2001)

Az egységes vagy legalább hasonló értelmezésekhez jó kiindulópontot szolgáltathat a pedagógusképzésben használt szakirodalom áttekintése. Minden pedagógusnak legalább annyit illik tudni erről a témáról, amennyit a pedagógiai és a pszichológiai szakirodalom „alapkönyvei” írnak. A leggyakrabban használt, szinte minden pedagógusképző intézményben kötelező vagy ajánlott irodalomként említett forrás tanulmányozása alapján kialakult véleményem, s az erre épülő következtetéseim szeretném megosztani az olvasóval.

A Nagy Sándor szerkesztette Pedagógiai Lexikon (I. kötet, 1976) 389. oldalán kezdődik az értékelés fogalmának leírása: „a tanulói teljesítmények mennyiségi és minőségi jellemzőinek elemzése és összegzése, más szóval minősítés...” Az iskolai gyakorlatban megjelenő értékelések – számomra sajnos – ennek a definíciónak evidenciaszerű használatát jelentik. Pedig talán nem haszontalan gondolkodni a meghatározáson. Kezdjük mindjárt a tanulói teljesítmény fogalmával. A teljesítmény valamilyen emberi tevékenység eredménye, ennek a tevékenységnek a minőségi, mennyiségi jellemzője. A fentebb említett forrás definíciója szerint (IV. kötet, 321. o.) „(pszichológia) az idegrendszeri és „pszichikus” működés és folyamat eredménye; (pedagógia) a tanuló személyiségében a pedagógiai folyamat ered-